

GEEN CONFEDERALISME, MAAR EEN VOLWASSEN FEDERALISME

Het Zweedse verhaal, met aan Franstalige kant enkel de MR in de federale regering, is uit. Zo'n minderheidsregering was geen unicum in het Belgische federalisme. Sinds de invoering van de taalgroepen in 1970 komen we in totaal op vijftien jaar zonder Franstalige meerderheid, en zes jaar zonder een Vlaamse. Wel ging het voor het eerst om zo'n uitgesproken Franstalige minderheid. Nog opvallender is dat de grootste Vlaamse partij in die Zweedse coalitie, de N-VA, eerder de regering-Di Rupo onder vuur had genomen vanwege haar Vlaamse minderheid. Na haar recente verlies wil ze de regels van het spel opnieuw veranderen. Voer voor politicologen, zo'n politiek stratego. Maar houdt een minderheidsregering steek vanuit economisch perspectief?

Om die vraag te beantwoorden, zetten we eerst de rooskleurige bril op van economische modellering. In een optimaal model van een federale staat, het ideaalbeeld zeg maar, worden de voor- en nadelen van decentralisatie rationeel tegenover elkaar afgewogen. Bevoegdheden met veel schaalvoordelen, zoals de sociale zekerheid, volksgezondheid of defensie, houden we het best op het hoogste bestuursniveau. Ook worden coördinatieproblemen en schadelijke concurrentie-effecten vermeden door bevoegdheden die daar vatbaar voor zijn federaal te houden. De sociale zekerheid is opnieuw een voorbeeld, maar ook de NMBS-infrastructuur of de arbeidswetgeving passen in dat kader.

Andere bevoegdheden kunnen we echter decentraliseren. Die zijn dan gebonden aan regionale noden of voorkeuren, waarop lagere overheidsniveaus beter kunnen inspelen, en vaak met meer flexibiliteit. Denk aan onderwijs, welzijn, arbeidsmarktbeleid of transport. Kort gezegd heeft zo'n afweging van voor- en nadelen dus een welvaartsverhogend effect, in die zin dat iedereen beter af zal zijn. Het confederale model daarentegen, negeert die afweging volkomen. Hierbij worden alle bevoegdheden simpelweg gedecentraliseerd, buiten dan degene met enorme schaalvoordelen zoals defensie en buitenlandse zaken. Dit is meteen ook de reden waarom we zulk een doorgedreven decentralisatie in geen enkel ander land terugvinden. Zelfs in Zwitserland heeft het federale niveau aanzienlijke invloed en belastingmacht behouden, en werd de sociale zekerheid niet gesplitst.

Als we die rooskleurige bril afzetten en kijken naar de Belgische federatie, dan zien we dat we het behoorlijk goed doen. Met de zesde staatshervorming komen we dicht in de buurt van het ideaalbeeld. Elk bestuursniveau richt zich min of meer op die bevoegdheden die ze het efficiëntst kan uitvoeren. Daarom maakt het dus weinig uit waar een federale minister werd verkozen, aangezien de regionale of gemeentelijke materies al werden gedecentraliseerd. Wat van regionaal of lokaal belang is, moet niet meer rechtstreeks verdedigd worden in de uitvoerende macht op federaal niveau, aangezien daar enkel nog bevoegdheden zitten die *alle* Belgen aangaan. Het volstaat dat een eerste Kamer in de wetgevende macht, zoals de

‘Bundesrat’ in Duitsland, de regionale belangen verdedigt bij volgende staats hervormingen die het ideaalbeeld nog meer op punt stellen.

Dat brengt ons bij de kernvoorwaarde achter dit hele verhaal. Federale ministers moeten daadwerkelijk geven om de welvaart van *alle* Belgen. In ons ideaalbeeld houdt elke overheid zich immers bezig met de welvaart van alle burgers binnen haar grenzen. Voor het federale niveau zijn dat dus alle burgers van de federatie, voor de regionale overheden die van de deelstaten. Wanneer dat niet het geval zou zijn en federale politici enkel aan hun eigen regio denken, stuikt onze ideale constructie in elkaar. Alle coördinatieproblemen en concurrentie-effecten duiken weer op, maar dan op het federale niveau. De te verwachten totale blokkering van de regeringsonderhandelingen zijn daar de perfecte weerspiegeling van. In België speelt dit probleem immers veel meer dan in andere federaties: we tellen maar drie deelstaten, en hebben geen nationale partijen. Vlaamse ministers in de federale regering kunnen enkel verkozen worden door de eigen Vlaamse achterban, en vice versa. Aan de andere kant zal een Franstalige kiezer die Vlaamse ministers niet kunnen afstraffen voor het wegcijferen van zijn of haar belangen, en vice versa.

Wat we nodig hebben is dus niet het confederalisme, maar een meer volwassen federalisme, waar regionale belangen minder primeren op federaal niveau. Zoeken naar een compromis tijdens de regeringsvorming is daarbij een eerste, verantwoorde stap. Het uitwerken van een federale kieskring, waarbij een nationaal meerderheidsprincipe federale politici beloont voor verantwoorde keuzes, is een logische volgende stap. Welvaartswinst koppelen aan politieke winst, het kan wel degelijk. Alle andere wegen leiden uiteindelijk naar welvaartsverlies.

Willem Sas is docent publieke economie aan Stirling University in Schotland.